

ประเด็น ยุทธศาสตร์ ฉบับที่ A36	21 ก.ค 68	วิทยาลัยการทัพบก
ประเด็น ยุทธศาสตร์ กัมพูชา	ผู้นำกัมพูชากับท่าที่แข็งกร้าว และไม่ประนีประนอมในข้อพิพาท แนวชายแดน	
ประเด็นสำคัญ	- ฮุน เซน และรัฐบาลกัมพูชา กำลังเข้าตาจน - แรงจูงใจของ ฮุน เซน - ตอบโต้	

ตลอดหลายสัปดาห์ที่ผ่านมา เหตุการณ์ที่ดูเหมือนเป็นอุบัติเหตุทางการทหารในพื้นที่พิพาทช่องบกจนมีผู้เสียชีวิตหนึ่งราย ได้นำไปสู่การรื้อไหลของบทสนทนาทางโทรศัพท์ระหว่างผู้นำสองชาติ นี่ถือเป็นเรื่องผิดคาดสำหรับหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระดับ 'อา-หลาน' ของคู่สนทนา นักวิชาการ นักวิเคราะห์ แม้แต่นักการเมืองทั้งฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลและฝ่ายที่เห็นต่าง ต่างออกมาแสดงความ

คิดเห็นและวิจารณ์สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก รวมถึงการพยายามหาคำตอบว่าจุดเริ่มต้นของเรื่องนี้คืออะไรกันแน่

1. ฮุน เซน และรัฐบาลกัมพูชา กำลัง 'เข้าตาจน' ในประเทศจริงไหม การเมืองภายในกัมพูชาเกิด "การเปลี่ยนแปลงผู้นำระดับที่เกิดได้เพียงครั้งเดียวในรอบชีวิตของคนรุ่นหนึ่ง" ขึ้นจริง ๆ เมื่อปี 2566 ตอนที่สมเด็จพระราชาธิบดีฮุน เซน ซึ่งครองอำนาจสูงสุดเกือบสี่ทศวรรษส่งต่อตำแหน่งดังกล่าวให้กับลูกชายตัวเองอย่าง ฮุน มาเนต ตามคำอธิบายของ วีร็อก อู นักวิเคราะห์การเมืองชาวกัมพูชา ซึ่งเป็นประธานและผู้ก่อตั้ง Future Forum สถาบันคลังสมองด้านนโยบายสาธารณะในกัมพูชา เขาชี้ว่า เมื่อมองจากมิตินั้น การวิเคราะห์ว่ารัฐบาลกัมพูชา กำลังเข้าตาจนตอนนี้จึงดูจะ "ปราศจากองค์ประกอบที่ครบถ้วน" เพราะการเปลี่ยนผ่านจบลงไปแล้ว รศ.ดร.วิล เบิร์ท ผู้เชี่ยวชาญด้านกัมพูชา จากมหาวิทยาลัยแคนเบอร์ราในออสเตรเลีย มองคล้ายกันว่า กัมพูชาที่ไร้ซึ่งฝ่ายค้านที่เข้มแข็งในตอนนี้ เปิดโอกาสให้รัฐบาลพรรคเดียว "สามารถทำอะไรก็ได้ตามต้องการ" เมื่อปี 2560 ศาลสูงสุดของกัมพูชาสั่งยุบพรรคกู้ชาติกัมพูชา หรือ Cambodia National Rescue Party

(CNRP) ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านหลักของประเทศ ทำให้สมาชิกทั้ง 118 คน ถูกตัดสิทธิร่วมกิจกรรมทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี

2. หรือแรงจูงใจของ ฮุน เซน เกิดจากสถานการณ์การเมืองในไทย และผสมโรงกับกระแสชาตินิยม นักวิชาการจากออสเตรเลีย ตั้งข้อสังเกตว่ามีความเป็นไปได้ที่สถานการณ์ซึ่งเริ่มต้นจากข้อพิพาททางชายแดนก่อนพัฒนาขึ้นมาเป็นเกมการเมืองอันดุเดือดระหว่างประเทศ เกิดขึ้นแค่เพราะ "โอกาสและจังหวะ" เขามองว่าสมเด็จฮุน เซน น่าจะเข้าใจการเมืองไทยดีพอสมควร โดยเฉพาะรัฐบาลไทยชุดนี้ที่เป็นรัฐบาลผสม ที่มีผู้คนหลากหลายกลุ่มและพรรคการเมืองหลายจุดยืนมาียดโยงกันไว้อย่างเปราะบาง "ไม่ยากเลยที่จะฉวยโอกาสจากความไม่สมดุลของอำนาจแบบนี้ และมันก็อาจจะสมเหตุสมผลที่จะทำแบบนั้น เมื่อพิจารณาจากข้อพิพาทเรื่องพรมแดน รวมถึงกระแสชาตินิยม ของทั้งสองประเทศ ที่ถูกกระตุ้นขึ้นมาอย่างมาก" รศ.ดร.วิล กล่าว

วีร็อก อู มีความเห็นสอดคล้องกัน เขาย้ำว่าในขณะที่กัมพูชาไม่ได้มีปัญหาการเมืองภายในที่แบ่งแยกจนบิปรัฐบาลได้ เขาชี้ว่าประวัติศาสตร์ในอดีตกลับสะท้อนว่า ความแตกแยกทางการเมืองในประเทศไทยเองก็กลายเป็นชนวนให้เกิดจุดวิกฤตหรือจุดแตกหัก (flashpoint) ได้ เขาเสริมว่า หากมองว่าจุดเริ่มต้นอยู่ที่ประเด็นว่ามีพื้นที่พิพาทอยู่จริง ดังนั้น เหตุการณ์เช่นนี้จึงมีโอกาสเกิดขึ้นอยู่แล้ว แต่เหตุการณ์ครั้งนี้ไม่ได้มีต้นตอมาจากแรงกดดันภายในประเทศกัมพูชา และที่มากกว่านั้นคือกระแสชาตินิยมของทั้งสองประเทศที่ยังทวีความรุนแรงให้สถานการณ์เพิ่มขึ้นไปอีก

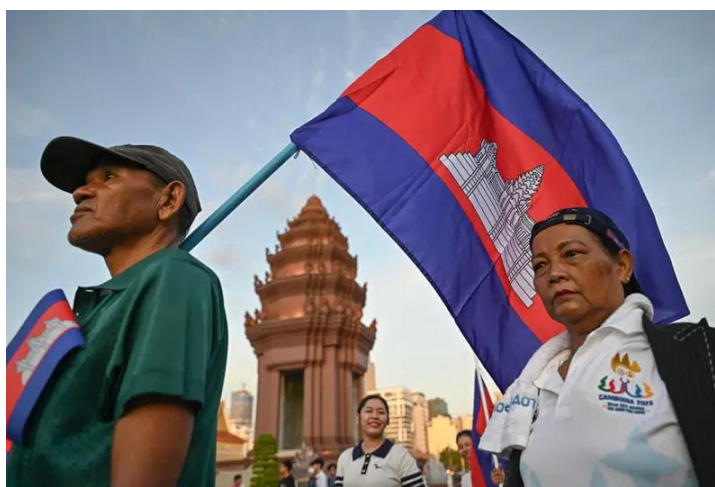
รศ.ดร.วิล วิเคราะห์เพิ่มเติมมาที่ประเด็นการปล่อยคลิปเสียงว่า เมื่อมีการปะทุขึ้นของกระแสชาตินิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งบนสื่อโซเชียลมีเดีย ยิ่งเป็นเรื่องยากที่จะดับไฟที่ลุกขึ้นไปแล้ว ขณะเดียวกันสถานการณ์เหล่านี้ได้กลายเป็น "โอกาสที่มาถึงเอง" สำหรับสมเด็จฮุน เซน ที่มองว่าตัวเองน่าจะ "คว้าชัยชนะทางการเมืองได้ไม่ยาก" ในประเด็นนี้ จะพบว่าบัญชีเฟซบุ๊กของสมเด็จฮุน เซน มีผู้ติดตามสูงถึง 14 ล้านบัญชี แม้ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าแต่ละบัญชีมีการยืนยันตัวตนหรือไม่ก็ตาม

"ถ้าคุณแชร์คลิปเสียงกับนักการเมืองคนอื่น ๆ อีก 80 คน ซึ่งไม่แน่ใจด้วยซ้ำว่าเป็นนักการเมืองทั้งหมดหรือเปล่า แล้วมีใครแชร์คลิปนี้ต่อให้คนในฝั่งไทยไหม เพราะทันทีที่มีใครฝั่งไทยถือครองคลิปนี้ มันก็กลายเป็นเครื่องมือทางการเมืองได้ทันที ถ้าคุณต้องการให้ผู้นำหญิงคนนี้พ้นจากตำแหน่ง ก็แค่ปล่อยคลิปนี้ และเธอก็จะกลายเป็นผู้ที่ต้องรับผิดชอบต่อเติม ๆ ซึ่งก็กำลังเป็นแบบนี้ในตอนนี้ ดูเหมือนว่าเธอคงจะอยู่ในตำแหน่งได้อีกไม่นาน" "มันแทบจะไม่สามารถด้วยซ้ำว่าใครเป็นคนปล่อยคลิป เพราะในเมื่อ ฮุน เซน เป็นคนอยู่ในสายโทรศัพท์นั้น เขาก็ต้องรับผิดชอบต่อสถานการณ์นี้ในสายตาสาธารณะ และเขาก็น่าจะพยายามใช้สถานการณ์นี้เพื่อผลประโยชน์ของตนเองอยู่ดี แม้ว่านั่นจะหมายถึงการทำลายมิตรภาพที่เขามีกับครอบครัวของ แพทองธาร ก็ตาม"

นักวิชาการออสเตรเลียรายนี้สรุปว่า เหตุการณ์ทั้งหมดเกิดขึ้นอาจเป็นเพราะปัจจัยจากการเมืองในไทยมากกว่า "รัฐบาลไทยตอนนี้มีหลายกลุ่มหลายฝ่ายมาก และถ้ามีใครสักคนต้องการโค่นนายกรัฐมนตรี มันก็ทำได้ง่ายพอสมควร ดังนั้นสำหรับผมแล้ว มันดูสมเหตุสมผลกว่ามาก ถ้าคุณเป็นนักการเมืองไทยและอยากโจมตีนายกฯ โดยไม่ให้ใครรู้ว่าเป็นฝีมือคุณ ไม่ต้องลงมือเองให้สกปรก มันก็เป็นวิธีหนึ่งที่ใช้ได้" เขาชี้ว่าหากทฤษฎีว่ามีบุคคลไทยได้รับคลิปเสียงนี้ไปจริง ๆ คนผู้นั้นก็จะมีอำนาจที่จะกดดันได้ทั้งนายกรัฐมนตรีของไทยและสมเด็จฮุน เซน ขึ้นมาทันที โดยสมเด็จฮุน เซน ซึ่งต้องหาทางรับมือ อาจมองว่าหนึ่งในทางออกของเขาก็คือ ยอมรับว่าเขาเป็นคนปล่อยคลิปเอง และพยายามตีความว่าทำไปเพื่ออัตลักษณ์ของชาวกัมพูชา แต่สำหรับนายกรัฐมนตรีของไทยแล้ว คลิปนี้อาจหมายถึง 'จุดจบทางการเมือง' เธออาจจะต้องลาออกในที่สุด ซึ่งน่าเห็นใจมากสำหรับเธอ แต่ผมก็ไม่รู้นะ ไม่มีใครรู้แน่ชัดหรอก เรื่องทั้งหมดนี้มันคลุมเครือมาก เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน

3. หรือทั้งหมดเกิดขึ้นเพราะต้องการตอบโต้ 'การดูถูก' ในรายงานข่าวว่าด้วยความผิดพลาดทางการเมือง-การทูตของ น.ส.แพทองธาร ชินวัตร บมคลิปเสียงหลุดสนทนากับสมเด็จฮุน เซน ดร.ธนเชษฐ วิสัยจร หัวหน้าสาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี กล่าวว่าสิ่งสำคัญมาก ๆ ประการหนึ่งที่ซ่อนอยู่ในความขัดแย้งครั้งนี้คือความจริงที่ว่าแม้สองประเทศจะอยู่ใกล้กัน แต่ไม่ได้มีความเข้าใจซึ่งกันและกันอย่างลึกซึ้งเพียงพอ จากการ

สัมภาษณ์ นักวิเคราะห์การเมืองชาวกัมพูชา ได้กล่าวว่า "ก่อนอื่นเลย คุณต้องเข้าใจก่อนว่ากัมพูชาผ่านยุคสมัยแห่งความอับอายมาเกือบศตวรรษ" วีร็อก เล่าว่ากัมพูชาเคยทั้งตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส และหลังจากยุคอาณานิคม ก็เข้าสู่ช่วงสันติภาพแค่เพียงสั้น ๆ ก่อนจะจมดิ่งเข้าสู่สงครามกลางเมือง แล้วก็ยังถูกลากเข้าสู่สงครามเวียดนามโดยสหรัฐฯ สิ่งตามมาหลังจากนั้นยิ่งเลวร้ายลงไปอีก กัมพูชาเผชิญหน้ากับการขึ้นมาของระบอบฆ่าล้างเผ่าพันธุ์อย่างเขมรแดง ภายใต้การนำของพอลพต ซึ่งเต็มไปด้วยโศกนาฏกรรมและความโหดร้าย และถึงแม้สงครามจะจบลง ประเทศก็ยังหนีไม่พ้นจากความขัดแย้งภายในจนกระทั่งปลายทศวรรษ 1990 "แม้กระทั่งวันนี้ ยังมีร่องรอยของความไม่มั่นคงและความไม่แน่นอนหลงเหลืออยู่ สำหรับคนรุ่นเก่า พวกเขาผ่านความทุกข์ ความกลัว และความรุนแรงมานานจนยากที่จะรู้สึกมั่นคงในระยะยาว พวกเขาอ่อนไหวและรู้สึกกังวลกับสถานการณ์ทางการเมืองได้ง่ายมาก" ในบางแง่มุม ทั้งสองประเทศมีลักษณะร่วมกันอยู่อย่างหนึ่ง คือความหวาดกลัวและความรู้สึกซับซ้อนภายใน เราไวต่อการถูกดูถูกมาก ไม่ว่าจะเป็นสิ่งเล็กน้อยแค่ไหน ถ้ามันสื่อถึงการดูถูกหรือการถูกมองต่ำ เราก็จะตอบโต้ทันที เรารับไม่ได้

นอกจากนี้ เขายังมองด้วยว่าทั้งสองประเทศมีปม "ความรู้สึกด้อยค่ากว่าชาติตะวันตก" (inferiority complex) ซึ่งสะท้อนได้จากความรู้สึกขึ้นขมคนผิวขาว มองว่าคนผิวขาวคือต้นแบบความงาม ความเจริญ สะท้อนของความรู้สึกไม่มั่นใจในตัวเอง "และเมื่อคุณไม่มั่นใจในตัวเอง คุณก็จะพยายามมองคนอื่นให้ต่ำกว่าคุณ เพื่อรักษา

ศักดิ์ศรีของตัวเอง" กัมพูชา ก็เป็นแบบนั้น แค่นึกว่า เพราะผ่านช่วงเวลาที่ยากลำบากกว่ามาก มี 'ปมแห่งความสูญเสีย' ฝังอยู่ในชาติ และนั่นทำให้หวาดระแวงและไม่ไว้วางใจประเทศรอบข้าง โดยเฉพาะเวียดนาม และต่อมาก็คือจีน แต่เขาอธิบายว่า แนวคิดเหล่านี้เริ่มเปลี่ยนไปแล้ว เนื่องจากกัมพูชาเองได้เห็นโลกมากขึ้น และกลัวน้อยลง ความสัมพันธ์กับจีนเองก็ดีขึ้นในช่วงที่ผ่านมา ทั้งที่ในอดีตเขาสะท้อนว่าคนกัมพูชาไม่ไว้วางใจชาวจีนเลย "เราเคยมองสหรัฐฯ เป็นฮีโร่ในอุดมคติ เหมือนกับภาพในหนังฮอลลีวูด ประเทศมหาอำนาจที่ไม่มีวันทำผิด แต่ตอนนี้ไม่เหมือนเดิมแล้ว ความนิยมสหรัฐฯ ลดลง ขณะที่ความรู้สึกเชิงบวกต่อจีนก็เพิ่มขึ้น "

"สำหรับไทยก็คล้ายกัน เราเคยมองไทยว่าเป็นภาพแทนของความเจริญ คนกัมพูชามองไทยผ่านหนังไทย ผ่านการไปเยือนกรุงเทพฯ เห็นถนนกว้าง ตึกสูง สะพานใหญ่ เราเคยรู้สึกทึ่ง จนเมื่อไม่นานมานี้ เราเริ่มมีสิ่งเหล่านี้ในประเทศของเราเอง ความรู้สึกยกย่องไทยแบบสุดโต่งก็เริ่มลดลง กลายเป็นมุมมองที่เป็นจริงมากขึ้นว่า ไทยก็เป็นประเทศหนึ่ง มีทั้งด้านดีและไม่ดี" แต่สิ่งที่คุณอาจแปลกใจคือ คนกัมพูชารู้เรื่องประเทศไทยมากกว่าที่คนไทยรู้เรื่องกัมพูชาซะอีก

ในช่วงที่ผ่านมาก่อนที่จะเกิดเหตุขัดแย้งรอบนี้ ดูเหมือนประชากรของทั้งสองประเทศจะแสดงความเห็นต่างและขัดแย้งบนโลกออนไลน์อย่างต่อเนื่อง บางทีอาจเป็นเพราะทั้งสองประเทศมีความคล้ายคลึงกันมาก ทั้งวัฒนธรรม เสื้อผ้า เพลง อาหาร หรือแม้แต่ความเชื่อพื้นบ้าน และเมื่อคุณมีอะไรที่คล้ายกันมาก ๆ มันก็จะมีการแข่งขันเรื่อง 'ใครเป็นต้นฉบับ' หรือ 'ของใครดั้งเดิมกว่า' ซึ่งนำไปสู่ความรู้สึกแบบพี่น้องที่แข่งขันกันอยู่ตลอดเวลา และเมื่อย้อนกลับมาที่ภาพรวมทางการเมืองเขาไม่คิดว่าความขัดแย้งจะรุนแรงและลามไปถึงการตัดความสัมพันธ์ทางการทูตหรือกลายเป็นความตึงเครียดระยะยาว

พ.อ.สุเทพ ยั่งยืน

อจ.อก.สมย.วทบ.

อ้างอิง

1. <https://www.bbc.com/thai/articles/c9qxl4wlv4o>
2. <https://www.bbc.com/thai/articles/cy4y8yyjnwgo>
3. <https://www.thaipbs.or.th/news/content/353325>